

O. P. JINDAL SCHOOL, SAVITRI NAGAR
Half Yearly Examination (2018 – 2019)

Class: VIII

MM: 80

Subject: Sanskrit

Time: 3 Hrs.

Name: _____ Class / Section: _____ Roll No.: _____

Fifteen Minutes Extra will be for reading the Question Paper.

- निर्देशाः १) प्रश्नपत्रे चत्वारि खण्डानि सन्ति।
 खण्ड क पठित अवबोधनम् (१० अङ्काः)
 खण्ड ख रचनात्मकं कार्यम् (१५ अङ्काः)
 खण्ड ग अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (२५ अङ्काः)
 खण्ड घ पठित-अवबोधनम् (३० अङ्काः)
- २) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
 ३) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि।
 ४) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया।
 ५) उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि।

खण्ड 'क'**प्र०१ निम्नलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -**

विद्या सर्वश्रेष्ठं सर्वप्रधानं धनं भवति। संसारस्य अन्यानि सर्वाणि धनानि व्यये कृते नश्यन्ति परम् विचित्रम् एतत् विद्याधनं यत् व्यये कृते वर्धते। विद्यां विना नरः पशुतुल्यः भवति। विद्यया जीवनम् आलोकितं भवति अज्ञानान्धकारं च दूरी भवति। विद्यया एव नरः प्रतिष्ठितः भवति। विद्वान् एव सर्वत्र पूज्यते। विद्याधनं केनापि चोरयितुं न शक्यते। विद्याधनं भ्रातृभाज्यं न भवति। विद्याधनं भारकारि अपि न भवति।

I एकपदेन उत्तरत -**(½X४=२)**

- क) सर्वश्रेष्ठं धनं किं भवति ?
 ख) विचित्रं धनं किम् ?
 ग) व्यये कृते किम् वर्धते ?
 घ) कः सर्वत्र पूज्यते ?

II एकवाक्येन उत्तरत -**(२X२=४)**

- क) विद्याधनं विचित्रं किमर्थम् अस्ति ?
 ख) विद्यया जीवनं कीदृशं भवति ?

III यथानिर्देशं उत्तरत-**(१X४=४)**

क) 'विद्यां विना नरः पशुतुल्यः भवति।' पशुतुल्यः इति पदस्य विशेष्यपदम् किम् ?

- (अ) पशु (ब) विद्या (स) नरः (द) किमपि न

ख) 'संसारस्य' इति पदे का विभक्तिः ?

- (अ) षष्ठी (ब) सप्तमी (स) पंचमी (द) चतुर्थी

ग) 'अज्ञानान्धकारम्' इति पदस्य उचितं सन्धिच्छेदं चिनुत।

(अ) अज्ञानान्ध+कारम्

(ब) अज्ञा+नान्धकारं

(स) अज्ञाना+न्धकारं

(द) अज्ञान+अन्धकारम्

घ) 'विद्यया एव नरः प्रतिष्ठितः भवति ?' अस्मिन् वाक्ये अव्ययपदं किम् ?

(अ) एव

(ब) नरः

(स) विद्यया

(द) प्रतिष्ठितः

खण्ड- 'ख'

प्र०२ तव नाम शिवम् अस्ति। स्वविद्यालयस्य वर्णनं कुर्वन् स्वमित्रं प्रति पत्रं पूरयत। ($\frac{1}{2} \times 90 = 45$)

परीक्षा भवनम्

रायगढ़

तिथि : - - २०१८

प्रिय मित्र १ -----

२ ----- ।

अहम् अत्र कुशलोऽस्मि। छात्रावासे ३----- मम अनेकानि मित्राणि सन्ति।

४-----स्वविद्यालयस्य वर्णनं कर्तुम् इच्छामि। मम ५----- अतीव विशालः सुंदरः वातानुकूलितः

च अस्ति। वसंतकुंजे स्थितेऽस्मिन् विद्यालये सर्वे छात्राः ६----- सन्ति। अस्माकं सर्वे

७----- मनोयोगेन पाठयन्ति। तेषां योग्यता तु वस्तुतः प्रशंसनीया एव। वयम्

८-----अश्वारोहणस्य, क्रिकेटस्य, पादकन्दुकस्य, टेबलटेनिस-बास्केटबाल च इति क्रीडासु प्रशिक्षणमपि

९-----विस्तरेण पुनः लेखिष्यामि।

भवतः सुहृत्

१० -----

सुमित ,अधुना ,परिश्रमिणः , शिवम् ,प्राप्नुमः , अध्यापकाः , विद्यालयः , नमस्कारः , अहम् , विद्यालये

प्र०३ अधोप्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्चवाक्येषु चित्रवर्णनम् कुरुत।

($9 \times 5 = 45$)

आगच्छति, वनस्य , सरोवरः , तडागे , मीनाः , कमलानि , तटे, मृगः , कच्छपः , बहि , तरतः

प्र० ४ अधोलिखितान् संवादान् मंजूषायां प्रदत्तशब्दैः पूरयत ।

(१X५=५)

मयूरः - हे पिक! तव स्वरम् तु अतीव १ ----- अस्ति ।

पिकः - जानामि, जानामि परं मम समीपे तु २ ----- पक्षाः न सन्ति । पश्य उलूकम् ।

अस्य दर्शनम् एव ३ ----- भवति ।

उलूकः - श्रुणुत ४ ----- मंगलम् स्वरम् । अहम् मन्ये ५ ----- मम गृहे कः
अपि आगमिष्यति ।

शुभम् , अद्य , मधुरम् , विविधवर्णाः , काकस्य

खण्ड- 'ग'

प्र० ५ प्रदत्त विकल्पेभ्यः उचितं पदं चित्वा सन्धिः-सन्धिच्छेदं वा कुरुत ।

(१X५=५)

क) विद्यालये गणेशः पूजां भविष्यति ।

(अ) गण+ईशः (ब) गणे+ईशः (स) गण+एश

ख) सदैव त्वम् सत्यं वद ।

(अ) सादा+एव (ब) सदा+एव (स) सता+एव

ग) संध्या काले सूर्य+अस्तः भवति ।

(अ) सूर्योस्त (ब) सुयाशत (स) सूर्यास्तः

घ) नगरे उन्नतं भो+अनम् भवति ।

(अ) भवना (ब) भवनम् (स) भवअनम्

ङ) देवानाम् ऋषि देव+ऋषि भवति ।

(अ) देवर्षि (ब) दैवर्षि (स) देवाऋषि

प्र० ६ यथानिर्दिष्ट शब्दरूपाणि लिखत -

(१X४=४)

क) देव शब्द सप्तमी एकवचने ।

(अ) दिवे (ब) देवे (स) देवाय

ख) अध्यापक चतुर्थी एकवचने भवति -

(अ) अध्यापकाय (ब) अधियापक (स) अध्येयापक

ग) बालकः सम्बोधनं बहुवचने भविष्यति -

(अ) हे बालकौ ! (ब) हे बालके! (स) हे बालकाः!

घ) पुस्तकम् द्वितीया बहुवचने -

(अ) पुस्तकं (ब) पुस्तके (स) पुस्तकानि

प्र० ७ निर्देशानुसारं धातुरूपाणि लिखत -

(१X४=४)

क) चल् लोट् लकारे प्रथम पुरुष द्विवचने -

(अ) चलताम् (ब) चलन्ताम् (स) चलतु

- ख) नम् लट् लकार प्रथम पुरुष बहुवचने -
 (अ) नमति (ब) नमतः (स) नमन्ति
- ग) पठ् धातु लृटलकारे प्रथम पुरुष एकवचने -
 (अ) पठिष्यन्ति (ब) पठिष्यति (स) पठिष्यतः
- घ) खाद् धातु लटलकारे मध्यपुरुष एकवचने -
 (अ) खादसि (ब) खादथः (स) खादन्ति

प्र० ८ विकल्पेभ्यः उचितं पदं चिनुतः ।

(9X8=8)

- क) ----- ऋते न मुक्तिः ।
 (अ) ज्ञाने (ब) ज्ञानाय (स) ज्ञानात्
- ख) बालः ----- विभेति ।
 (अ) सर्पम् (ब) पर्सात् (स) सर्पाय
- ग) ----- स्वाहा ।
 (अ) इंद्राय (ब) इंद्रम् (स) इंद्रेण
- घ) ----- विजय श्रेष्ठतमः ।
 (अ) छात्राः (ब) छात्रेषु (स) छात्राभ्याम्

प्र० ९ विकल्पेभ्यः उचित्य प्रत्ययं चिनुत ।

(9X8=8)

- क) रामायणं (श्रु + क्त्वा) आगतः ।
 (अ) श्रुत्वा (ब) श्रुतवा (स) श्रीत्वा
- ख) सुलेखा गृहं (गम् + तुमुन्) इच्छति ।
 (अ) गमितुम् (ब) गतुम् (स) गन्तुम्
- ग) छात्रः गुरुं (प्र + नम् + ल्यप्) पठति ।
 (अ) प्रणत्वा (ब) प्रणम्य (स) प्रणम
- घ) कक्षायाम् कोलाहलः न (कृ + तव्यत्) ।
 (अ) कर्तव्यः (ब) करणीयः (स) कर्तव्यम्

प्र० १० कोष्ठकगत शब्दानां उचितरूपैः रिक्तस्थानानि पूरयत ।

(9X8=8)

- क) ----- पुस्तकम् पठन्ति । (छात्रः)
- ख) नद्यः ----- वहन्ति । (परोपकार)
- ग) ----- वर्षा भवति । (मेघ)
- घ) ----- प्रकाशः शीतलः भवति । (चन्द्रः)

खण्ड- 'घ'

प्र० ११ गद्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

आसीत् कश्चित् चंचलो नाम व्याधः। पक्षिमृगादीनां ग्रहणेन सः स्वीयां जीविकां निर्वाहयति स्म। एकदा सः वने जालं विस्तीर्य गृहम् आगतवान्। अन्यऽस्मिन् दिवसे प्रातःकाले यदा चंचलः वनं गतवान् तदा सः दृष्टवान् यत् तेन विस्तारिते जाले दौर्भाग्याद् एकः 'व्याघ्रः मां खादिष्यति अतएव पलायनं करणीयम्।' व्याघ्रः न्यवेदयत् - 'भो मानव! कल्याणं भवतु ते। यदि त्वं मां मोचयिष्यसि तर्हि अहं त्वां न हनिष्यामि।'

I एकपदेन उत्तरत् -

($\frac{1}{2} \times 4 = 2$)

- क) व्याधस्य नाम किम् आसीत् ?
ख) विस्तृते जाले कः बद्धः आसीत् ?
ग) कः वदति अहं त्वां न हनिष्यामि ?
घ) चंचलः कदा वनं गतवान् ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत् -

($1 \times 2 = 2$)

- क) चंचलेन वने किं कृतम् ?
ख) व्याघ्रः किं न्यवेदयत् ?

III निर्देशानुसारं उत्तरत -

($1 \times 2 = 2$)

- क) अनुच्छेदे करणीय इति पदे कः प्रत्यय ?
अ) अनीयर   ब) ल्यप्   स) शतृ
ख) भो मानव! इति व्याघ्र कस्यै सम्बोधयति ?
अ) स्वीयां   ब) चंचलाय   स) जालम्

प्र० १२ श्लोकांशान् ध्यानेन पठित्वा उत्तराणि लिखत -

गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति, ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः ।

आस्वाद्यतोयाः प्रवहन्ति नद्यः समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः ॥

I एकपदेन उत्तरत -

($1 \times 2 = 2$)

- क) केषु गुणाः गुणाः भवन्ति ?
ख) गुणाः निर्गुणं प्राप्य के भवन्ति ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत -

($1 \times 2 = 2$)

क) नद्याः जलं कथम् अपेयं भवति ?

III निर्देशानुसारं उत्तरत -

($1 \times 2 = 2$)

- क) 'प्रवहति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् किम् ?
अ) अपेयाः   ब) नद्यः   स) समुद्रम्

ख) 'प्राप्य' इत्यर्थे किम् पदम् प्रयुक्तम् ?

अ) भवन्ति   ब) अस्वाद्य   स) आसाद्यः

प्र० १३ संवादं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

अध्यापिका- भवतु! अद्य किं पठनीयम् ?

छात्राः- वयं सर्वे स्वदेशस्य राज्यानां विषये ज्ञातुमिच्छामः।

अध्यापिका- शोभनम्। वदत। अस्माकं देशे कति राज्यानि सन्ति ?

सायरा - चतुर्विंशतिः महोदये।

सिल्वी - नहि नहि महाभागे! पंचविंशति राज्यानि सन्ति।

अध्यापिका- अन्यः कोऽपि ----- ?

स्वरा - महोदये मे भगिनी कथयति यदस्माकं देशे अष्टाविंशति राज्यानि सन्ति।
एतदतिरिच्य सप्त केन्द्रशासितप्रदेशाः अपि सन्ति।

अध्यापिका- सम्यग्जानाति ते भगिनी। भवतु, अपि जनीथ यूयं यदेतेषु राज्येषु सप्तराज्यानां
एकः समवायः अस्ति। यः सप्तभगिन्यः इति नाम्नाप्रथितोऽस्ति।

I एकपदेन उत्तरत -

(१X२=२)

क) के स्वराज्यानां विषये ज्ञातुमिच्छन्ति ?

ख) का कथयति पंचविंशति राज्यानि सन्ति ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत -

(१X२=२)

क) संवादे स्वरा किं कथयति ?

III निर्देशानुसारं उत्तरत -

(१X२=२)

क) केषां समवायः 'सप्तभगिन्यः' इति कथ्यते ?

अ) सप्त केन्द्रशासितप्रदेशानां   ब) सप्तराज्यानां   स) पंचविंशति

ख) 'समूहः' इत्यर्थे संवादे किं शब्दं प्रयुक्तम् ?

अ) समवायः   ब) प्रथितः   स) विषये

प्र० १४ भिन्नप्रकृतिकं पदं चिनुत -

(१X४=४)

क) गच्छति, पठति, अहसत्, क्रीडति

ख) पृथिवी, वसुन्धरा, यानम्, वसुधा।

ग) पत्रम्, पुष्पम्, आम्रः, नक्षत्रम्।

घ) व्याघ्रः, भल्लुकः, गजः, कपोतः।

प्र० १५ घटनाक्रमानुसारं वाक्यानि लिखत -

($\frac{1}{2} \times 6 = 3$)

- क) सः हण्डीमवातारयत् ।
ख) सः जलमुष्णमकरोत् ।
ग) सः हण्डी स्नानगृहे अस्थापयत् ।
घ) प्रेमल गृहमागच्छत् ।
ङ) सः चुल्लीमज्जालयत् ।
च) सः घटे जलमभरत् ।

प्र० १६ निम्न शब्दानां कृते द्वौ-द्वौ पर्यायौ लिखत -

($\frac{1}{2} \times 6 = 3$)

- क) सोमवासरः - _____ , _____
ख) सिंहः - _____
ग) नृत्यम् - _____

प्र० १७ विपर्यान् मेलयत् -

($\frac{1}{2} \times 8 = 4$)

कृतज्ञः	नवीना
दृश्यम्	भक्षकः
रक्षकः	कृतघ्न
प्राचीना	अदृश्यम्

--00--

18/11/19